

Waarom Boeddhisme?

Een publicatie van de

Sasana Abhiwurdhi Wardhana Society
Buddhist Maha Vihara
123, Jalan Berhala
50470 Kuala Lumpur, Maleisië
Tel: 0060-3-22741141 / -22741886
Fax: 0060-3-22732570
E-Mail: bmvihara@mvihara.po.my

Eerste Maleisische Editie 1997
Gepubliceerd voor vrije distributie
ISBN: 967-9920-76-3
Oplage: 10.000 (Mei 1997)
Oorspronkelijke titel: *Why Buddhism?*
© 1997 K. Sri Dhammananda
Alle rechten voorbehouden

Uit het Engels vertaald door Carlo E. A. Jochems
Wageningen, Nederland

Nederlandstalige editie: © 2003 K. Sri Dhammananda
Alle rechten voorbehouden.
Gepubliceerd voor vrije distributie

Het Doel van Boeddhisme

“Bevrijd ben ik, oh Bhikkhus, van alle ketenen, zowel transcendent als menselijk. Ook jij, oh Bhikkhus, bent bevrijd van alle ketenen, zowel goddelijk als menselijk”.

“Gaat voort, oh Bhikkhus, ten bate van de velen, voor het geluk van de velen, uit compassie met de wereld, met het goede, met het betere, en het geluk van zowel goden als mensen. Oh, laat er geen twee hetzelfde pad gaan. Predik, oh Bhikkhus, de Dhamma, verheven aan het begin, verheven halverwege, verheven aan het eind, zowel in geest als in letter. Prijs het Heilige Leven, perfect en puur”.

“Er zullen mensen zijn met zand in hun ogen, wie, de Dhamma niet kennende, zullen uitvallen. Er zijn er, die de Dhamma wel zullen begrijpen”.

Voorwoord

Met groot plezier blader ik door dit prachtige boekje over Boeddhisme. Bijna elke zin verlicht het hongerige hart van de Lezer. Het geeft korte maar nauwkeurige antwoorden op twee vragen – Waarom is er religie?, en Waarom is er Boeddhisme? De afzonderlijke pagina's scheppen een kleurrijk beeld van het Boeddhisme in zijn natuurlijke kleuren, een beeld dat rijker is dan een schilderij als fantasie van een kunstenaar. Hoe vaker men het leest, hoe meer dingen de nieuwsgierige geest erin ontdekt. De gedachten zijn wel-overwogen en vol waarheid. De auteur's jarenlange ervaring als Hoofd Boeddhistische Hogepriester in Maleisië en zijn lange, geleerde en vrome leven als gerespecteerde Boeddhistische monnik zijn uitstekende ingrediënten voor het schrijven van dit beknopte en toch zeer bruikbare en leerzame boekje. De vraag “Waarom Boeddhisme?” wordt hierin uitstekend beantwoord.

Dikwela Piyananda, M.A., PhD Buddhist Vihara, 5017, 16th Street, N.W., Washington, D.C. 20011, U.S.A.

Het fundament van religies

Voor we de vraag “Waarom Boeddhisme?” aan de orde stellen, moeten we eerst enig begrip hebben van de verhouding tussen mens en religie in het algemeen.

Toen de primitieve mens vele duizenden jaren geleden bewust begon na te denken over zijn omgeving en de verschillende natuurverschijnselen in deze wereld, werd hij geraakt door vele wonderlijke ervaringen. Hij leed, als bepaalde natuurkrachten of natuurlijke fenomenen zich tegen hem keerden. Hij maakte rampen en vreselijke ongelukken mee, die niet alleen angst maar ook achterdocht, onzekerheid, spanning en lijden veroorzaakten. De mens begon na te denken over een mogelijke oplossing en hoe deze narigheid uit zijn leven te bannen. Maar hij wist dat deze zaken zijn begrip te boven gingen. Hij begon zich voorstellingen te maken van onzichtbare machten, bovennatuurlijke krachten en wezens die de wereld en de natuur onder hun controle hebben. Hij begon deze machten te vereren en bidde tot deze wezens. Hij begon dieren te offeren om de woeste krachten te sussen. Hij sprak zijn dank uit als bepaalde omstandigheden in zijn voordeel waren, aannemende dat er goden achter zaten. Zodoende was het doel van deze handelingen om bescherming te verkrijgen en om gezegend te zijn met een voorspoedig leven met weinig moeilijkheden. Dit is, waar religieus geloof en handelen hun oorsprong in vinden, en waarom de vroege mens begon te bidden. Terwijl dit vroege concept van religie zich begon te ontwikkelen zijn in de tijd andere belangrijke handelingen opgenomen, zoals religieuze rituelen, ceremonieën en festivals. Deze ontwikkelden zich volgens de gebruiken, praktijken en tradities welke gangbaar waren in een bepaalde stad of streek.

De basis van religie werd dus zodoende gelegd door de mens, die het zag als een methode tot zelfbehoud in antwoord op zijn fundamentele angsten, onzekerheden en misinterpretaties van natuurverschijnselen en levensgebeurtenissen. De menselijke angsten deden dus dienst als de bouwstenen van religie, van alle religies. Maar zoals een huis meer dan bakstenen is, is een religie meer dan voornoemde bouwstenen. Het was met de introductie van vertrouwen, dat het huis dat religie heet kon worden vervolmaakt. Vertrouwen samen met offerandes, gebeden, geloften, straffen, ethiek en moraal – dit alles in naam van god. Bovendien was er de belofte van een plaats van eeuwige vrede genaamd paradijs, om de mensen in toom te houden.

Het fundament van het Boeddhisme

Bij de bestudering van de ontwikkeling van het Boeddhisme zullen we ontdekken dat de Boeddha geen van deze eeuwenoude geloofscomponenten en -praktijken overnam. Hij introduceerde geen concept van god, geen theorie van een ziel, van eeuwigdurende hel of hemel om het Boeddhisme gestalte te geven. Hij maakte geen gebruik van menselijke angsten of verwrongen gezichtspunten aangaande natuurverschijnselen en levensgebeurtenissen om zijn religie te funderen. Hij vroeg evenmin om blind vertrouwen of onnodige rituelen en rituelen. Hij geloofde niet in zelf-kastijding, of in het opleggen van straffen of geboden in de opbouw van het Boeddhisme. Bovenal maakte hij geen aanspraak op een goddelijke openbaring. Hij gebruikte nieuwe bouwstenen, zoals morele en spirituele ontwikkeling, discipline, mentale training en zuivering, kennis, wijsheid en verlichting, en een Juist Begrijpen van het leven, de wereld, van natuurverschijnselen, de kosmische orde, de ware eigenschappen van geest en stof, elementen en energieën, deze allen als bouwstenen van zijn religieuze huis. Het is waar dat hij bepaalde religieuze principes afkeek van andere religies uit zijn tijd, zoals Dhamma (een oprechte wijze van leven), Karma (actie en reactie), Punabbawa (wedergeboorte), evenals bepaalde morele principes, maar hij gebruikte ze nimmer op de oorspronkelijke manier of in de originele context. In feite verfijnde hij ze en introduceerde ze op een meer rationele, wetenschappelijke en psychologische wijze.

Een onafhankelijke religie

Het Boeddhisme is niet een religieus mengsel van verschillende religies. Het heeft zijn eigen unieke eigenschappen en identiteit. Zich realiserend dat geen enkele religieuze leraar de absolute waarheid had gevonden noch de uiteindelijke bevrijding van de mens, wees de Boeddha erop dat ze slechts bepaalde wereldlijke macht hadden opgebouwd, en hooguit slechts beperkte graden van spirituele ontwikkeling konden bereiken maar niet de volledige zuivering van de geest, laat staan verlichting. Deze leraren waren dus niet vrij van onzuiverheden, illusies, verbeelding, onwetendheid en vormen van bijgeloof. Maar wat is religie werkelijk? De ware betekenis van religie kan alleen worden begrepen als we de door Boeddha geïntroduceerde “religieuze manier van nobel leven” nader beschouwen. Als we het woord “religie” gebruiken om de Boeddha’s leerstellingen te beschrijven, dan moeten we de verschillende definities van deze term kennen zoals die door gelovigen uit verschillende religies zijn toegepast. Dan kunnen we begrijpen waarom Boeddhisme nodig is.

Geen dogma’s

De Boeddha wist bepaalde eeuwenoude misvattingen door te prikken. In de vroege dagen geloofde men bijvoorbeeld dat de zon dagelijks om de aarde draaide. Men hield vast aan deze gedachte omdat men simpelweg niet over de juiste kennis beschikte van ons zonnestelsel. Pas toen de Poolse astronoom Nicolaus Copernicus (1473 – 1543) aantoonde dat de zon zich in het centrum van ons zonnestelsel bevindt, zagen de mensen de onwaarheid van dit bijgeloof in, en langzaam accepteerde men de waarheid.

Zo bestond er nog een andere misvatting over de aarde. Duizenden jaren geloofden mensen dat de aarde plat was. Toen kwam de gevierde Italiaanse astronoom Galileo Galilei (1564 – 1642) naar buiten met zijn waarneming dat de aarde helemaal niet plat is, maar rond! Ook deze ontdekking werd door de toenmalige Kerk zwaar bekritiseerd. Galilei werd verhoord door de inquisitie en onder bedreiging van marteling werd hij gedwongen zijn beweringen te herroepen, en werd daarna gevangengezet. Veel later pas zag de mensheid de juistheid van Galilei’s ontdekking in.

Tot in de 19e eeuw geloofden filosofen en wetenschappers dat het atoom de kleinste eenheid van een stof was, onmogelijk om te splitsen. Maar deze theorie werd naar de prullenbak verwezen toen kernfysici erin slaagden het atoom te splijten. Zo geloofde men voor duizenden jaren in het oude India dat de ziel iets eeuwig was, geschapen door god. Dit geloof moest worden opgegeven toen de Boeddha aantoonde dat dat slechts een denkbeeld was. Dit denkbeeld blijft tot op de dag van vandaag nog hardnekkig hangen in de geest van vele mensen. De Boeddha verklaarde dat het concept van de ziel slechts een misvatting is in het bewustzijn van de mens. Als er daadwerkelijk een ziel zou bestaan, zou er voor de Boeddha dan enige reden zijn ons dat belangrijke inzicht onthouden? Zeker niet, temeer daar het concept van ziel zeer belangrijk is voor gelovigen uit vele religies.

De evolutietheorie van Charles Darwin (1809 – 1882) weerlegde het toen populaire scheppingsverhaal dat leven is geschapen door god. Geologie, biologie en fysiologie laten zien dat het miljoenen jaren heeft geduurd vooraleer de eerste levensvormen op deze planeet verschenen. Er is geen tegenspraak tussen deze moderne vindingen en het Boeddhisme. De ontdekking van geleidelijke ontwikkelingen van minerale afzettingen, plantaardig en dierlijk leven zijn volledig in overeenstemming met het Boeddhisme.

Op de vraag waar het leven vandaan komt, gaf de Boeddha een simpel en redelijk antwoord. Hij zei dat leven een combinatie is van stof en geest. Hij definiëerde de geest als samengesteld uit gevoel, waarneming, mentale processen, en bewustzijn. Stof werd ontleed in de volgende vier componenten: vastheid, vloeibaarheid, hitte en beweging.

Als we de logische analyse van de Boeddha over de Kosmos bestuderen, dan zien we dat hij het bestaan van

bepaalde wezens noemt, zowel gelukkige als ongelukkige, op deze planeet alswel op bepaalde andere planeten. Moderne wetenschappers hebben een ruime blik en sluiten de mogelijkheid van levende wezens op andere planeten niet uit.

Veel antieke en traditionele religieuze inzichten zijn precies hetzelfde als de voor-wetenschappelijke inzichten ten aanzien van de kosmos en het ontstaan van het leven. Hoewel de leer van de Boeddha uit de antieke periode stamt, stemt deze reeds overeen met de moderne ontdekkingen. Het voornaamste doel van de Boeddha was het mensdom te bevrijden van de ketenen van religieuze slavernij. Zijn invloed op sociaal gebied was groot. Hij verbeterde de positie van vrouwen door ze de vrijheid te geven opgenomen te worden in zijn heilige orde. Daarnaast hief de Boeddha een stukje sociale verdeling op door ook mensen uit de lage kaste te benoemen tot volwaardige monniken.

Het populaire geloof dat men religieuze rituelen verplicht dient uit te voeren om sowieso in aanmerking te komen voor bevrijding werd door de Boeddha tegengesproken. Volgens hem zijn het ontwikkelen van moraal en zuivering van de geest de twee belangrijkste punten in het bereiken van uiteindelijke bevrijding. Hij liet zien dat een mens, om religieus te zijn, een onschuldig, onberispelijk, respectabel, nobel en zuiver leven moet leiden. Bidden of offerandes *an sich* maken een mens niet religieus noch dragen ze bij aan zijn perfectie en verlossing.

Ook raadde hij de mensen aan zich niet in te laten met kwade praktijken. Kwaad moet worden voorkomen ten bate van alle levende wezens, niet uit angst voor god of zijn straffen. Verder adviseerde hij ons om humane kwaliteiten te ontwikkelen, goede daden te verrichten en anderen te helpen zonder enig zelfzuchtig motief.

De Boeddha was klaarblijkelijk de enige religieuze leraar die het hoog op had met de menselijke intelligentie. Hij adviseerde ons geen slaven van externe krachten te worden maar om met zelfvertrouwen onze verborgen mentale krachten te ontwikkelen.

Hij liet ook zien dat de mens zelf verantwoordelijk is voor alles in de wereld. Zowel pijn als geluk worden door de mens zelf veroorzaakt, en de mens heeft ook de mogelijkheid om zijn lijden te doen verdwijnen. De mens kan zijn eigen geluk en vrede ondersteunen door zijn wijsheid toe te passen, zonder afhankelijk te zijn van krachten van buitenaf. Het is de ongetrainde geest van de mensen die verantwoordelijk is voor alle problemen, onheil, verstoringen, wrijvingen en ongunstige omstandigheden. Tegelijkertijd is het de menselijke geest die de onfortuinlijke toestand van de wereld kan omzetten in een vredige, welvarende en gelukzalige toestand – als men zijn geest maar op de juiste manier gebruikt. Door de mens veroorzaakte problemen moeten door de mens zelf worden opgelost. Dit kan slechts worden bereikt door het zuiveren van zijn mentale energie.

De feiten onder ogen zien

Het Boeddhisme is een religie die de mensen steeds heeft bijgebracht om de feiten des levens onder ogen te zien, zonder afhankelijk te zijn van inbeeldingen, en om de waarheid te accepteren wat deze ook mag zijn. Daarom verwerpen Boeddhisten de feiten van de aardse werkelijkheid zoals ontdekt door grote filosofen en wetenschappers niet. Hoewel zijn aandacht vooral uitging naar spirituele ontwikkeling, heeft de Boeddha menselijke vooruitgang op het aardse niveau nimmer verontachtzaamt. Zijn wijze en praktische adviezen laten zien hoe men goed kan werken zonder verspilling van tijd en moeite, en hoe juist te handelen in het kader van de vooruitgang van de mensheid. Hij zei dat de mens zijn verplichtingen moet voldoen ten aanzien van zijn familie, vrienden, bekenden, de plaatselijke gemeenschap, zijn stad, zijn land en de hele wereld! Daarom moeten Boeddhisten hun verplichting om deze wereld een stukje gelukkiger en vrediger te maken niet uit het oog verliezen, door op een vreedzame manier binnen hun vermogen een steentje bij te dragen. De Boeddha bemoeide zich nooit met politiek of met redelijke wetten die door de regering werden afgekondigd. Hij was niet tegen sociale gebruiken en tradities zolang ze maar geen schade toebrechten en bruikbaar waren voor de maatschappij.

Het moet ook worden gezegd dat de Boeddha nimmer persoonlijke, militaire of politieke macht heeft gezocht om zijn spirituele manier van leven te verspreiden, hoewel er vele koningen en ministers onder zijn volgelingen waren.

Hier hebben we een religieuze manier van leven welke ons leert anderen lief te hebben en onze eigen luxes op te offeren in het belang van de lijdende mensheid. Het vraagt van ons om religieuze voorschriften of principes vrijwillig in acht te nemen, niet als geboden die ons worden opgelegd door bepaalde hogere wezens. Door zulke principes van goeddoen te leven volgens onze eigen overtuigingen, krijgen we de kans onszelf te perfectioneren terwijl we anderen helpen een vredig leven te leiden. Deze staat van perfectie moet een mens bereiken alvorens hij waarlijke bevrijding zal kunnen vinden. Waarlijke bevrijding kan niet worden verkregen door inmenging van enige god.

Direct resultaat

Volgens deze religie kunnen we meestal de resultaten van onze goede en slechte daden nog in dit leven meemaken, evenals de zaligheid van hemel of nirvana. Je hoeft hierop niet te wachten tot je dood bent.

Dit is waarom de Boeddha altijd alle mensen welkom heette om zijn nieuwe methode te zien en na te leven; niet om alles in één keer voor waar aan te moeten nemen. Hij gaf mensen advies over hoe een juiste religie te kiezen, namelijk door religies op verschillende manieren te bestuderen, analyseren en onderzoeken zonder iets klakkeloos te accepteren door emotie of blind vertrouwen. Uiteraard verkondigen alle religies vertrouwen. Maar vertrouwen betekent in het Boeddhisme geen overgave aan het onbekende, het is geen onderwerping aan angst en strafing. Vertrouwen betekent in het Boeddhisme een dapper accepteren van datgene waar men op uitkomt door nauwkeurige waarneming en analyserend onderzoek. Daarom heet Boeddhisme een doctrine van analyse. Deze religie, welke door vele grote denkers werd en wordt bewonderd, bevat als prominent onderdeel wetenschappelijke en psychologische analyse van geest en stof.

Universele wetten

Over de eerste oorzaak van deze wereld en kosmos zei de Boeddha dat het niet mogelijk is een eerste oorzaak aan te wijzen. Alles is namelijk aan verandering onderhevig, wederzijds afhankelijk en elkaar beïnvloedend. Iets dat in het heden 'oorzaak' is, kan in de toekomst 'effect' zijn. Later kan dit effect weer oorzaak worden. Een dergelijk verschijnsel van oorzaak en effect gaat oneindig door, en wordt de wet van Anicca genoemd, ofwel de wet van tijdelijkheid (impermanentie).

De Boeddha zei over de oorsprong van de wereld dat dat niet iets is waarover de Boeddhistische leer de ene, enige waarheid in pacht zou hebben, en dat de wereld met haar systemen en levende wezens niet onderworpen zijn aan één of andere hogere Boeddhistische Orde, maar aan de universele wetten van de natuur. De mens moet simpelweg zijn plaats in de wereld accepteren en zichzelf, zoals alle andere dingen, beziel of onbeziel, als een samenstellend onderdeel zien. Professor Rhys Davids (1843-1922) zei hierover: "In ieder individu, zonder één uitzondering, veranderen de verhoudingen tussen alle samenstellende delen continue, zodat het individu voor geen twee opeenvolgende momenten hetzelfde is. Zodra er sprake is van onderscheid is er ook sprake van uit elkaar vallen, desintegratie; er kan geen individualiteit zijn zonder een samenstellen; er kan geen samenstellen zijn zonder een worden; er kan geen worden zijn zonder een anders, zichzelf onderscheidend worden; en uiteindelijk, er kan geen onderscheidend worden zijn zonder desintegratie, een vervallen, een voorbijgaan, welke zich vroeger of later onontkoombaar zal voltooien".

De Boeddha was de leraar die de ware natuur van de universele kosmische wet doorzag, en aldus mensen adviseerde om naar deze wet te leven. Volgens hem moeten mensen die deze wet aan hun laars lappen, en

bijvoorbeeld een immoreel leven leiden, verwachten met de consequenties van hun gedrag worden geconfronteerd. Het is onmogelijk om aan de reactie's van de kosmische wetten te ontkomen door eenvoudigweg tot god te bidden, daar de universele wet onbevooroordeeld is. Echter, de Boeddha liet zien dat reacties op bepaalde slechte daden kunnen worden gestopt door het verrichten van meer en meer goede daden, door de geest te trainen en slechte gedachten uit de geest te verbannen. Na het schenden van de kosmische orde of de universele wet is er geen andere methode om de reactie te stoppen dan door samenwerking met en zich schikken naar diezelfde kosmische wet.

Geestelijke energie

De Boeddha's beginselen over Karma zijn door de wereldberoemde Zwitserse psycholoog Carl Gustav Jung (1875-1961) gevat in de term "collectief bewustzijn". Dit is niets anders dan de neerslag van karma in geestelijke energie. Zolang het collectief bewustzijn en de "wil tot leven" in de geest aanwezig blijven, zoals genoemd door filosofen, zal wedergeboorte plaatsvinden – ongeacht of mensen daar nou in geloven of niet. De bouwstenen van het stoffelijke lichaam mogen vroeger of later uiteenvallen, maar de geestelijke lading en de "wil tot leven" zullen worden doorgegeven en een ander leven zal worden gevormd volgens dat collectieve bewustzijn of Karma. Zwaartekracht en de wetten op behoud van energie zoals ontdekt door wetenschappers als Isaac Newton (1642-1727) staven de leer van Karma, of, zoals de Boeddha het noemde, de leer van actie en reactie.

Mens en Goddelijkheid

In het Boeddhisme is de mens het belangrijkste wezen. Zelfs de devas (goden) kunnen hem niet evenaren in wijsheid en kracht. De Bodhisatta (Boeddha-in-wording) verliet de hemel en daalde af naar deze wereld teneinde Zijn Verlichting te bereiken. Waarom? Omdat goden noch de zuiverheid noch de intelligentie bezitten om zo'n hoge graad van ontwikkeling als Verlichting te bereiken. Deze status is voorbehouden aan de mens.

Het Boeddhisme geeft dus eer aan de mens. De mens neemt namelijk een unieke plaats in temidden van alle andere levende wezens. Het ligt in de mogelijkheden van de mens zich te kunnen aanpassen aan nieuwe situaties, evenals het kunnen beheersen van de omgeving. De Boeddha erkende de morele en intellectuele ontwikkeling van de mens en gaf aan hoe deze te vervolmaken. De geboorte van een mens is geen toeval. Het bestaan van een mens is het resultaat van zijn karma. Zodoende erkent het Boeddhisme het belang van geboren worden als mens. Geen enkel ander levend wezen bezit de gave van rationeel denken. Daarmee is de superioriteit van de mens aangetoond. De mogelijkheden van de mens zijn enorm. De eigenschap van 'denken' kan tot grote hoogte ontwikkeld worden. In de ogen van het Boeddhisme moet een mens zich niet afhankelijk wanen van één of ander bovennatuurlijk superieur wezen. Men bezit zelf de capaciteiten om zichzelf te ontwikkelen tot het stadium van alwetendheid. De Boeddha gaf deze uitleg na zijn eigen Verlichting, die Hij bereikte zonder enige hulp van een bovennatuurlijke kracht van buitenaf. Volgens de Boeddha kan een mens zelfs een god worden als hij een fatsoenlijk en deugdzaam leven leid, ongeacht zijn religieuze voorkeur. Andere religies echter, zeggen dat de mens slechts tot god moet bidden voor zijn zegen.

Deze religies zeggen ook dat de mens pas na zijn dood naar de hemel kan gaan. Echter, of de mens nou wel of niet naar de hemel gaat, god zal hij in deze optiek nooit worden. De Boeddha echter, zei dat de mens in dit leven hemelse zaligheid kan ervaren, mits men fatsoenlijk leeft. Let wel, het Boeddhistische concept van god is anders dan dat van andere religies.

De aard van de psyche

De snelle veranderingen in de geest en in de delen van het lichaam zijn allemaal uitgelegd in het Boeddhisme. Volgens de Boeddha ontstaat en verdwijnt geestelijke energie iedere fractie van een seconde. Biologie, fysiologie en psychologie bevestigen dit fenomeen van het leven, dat er één is van een snel voorbijgaan. Het leven is niet iets statisch. De bekende psycholoog Williams James (1842 – 1910) noemde in zijn werk over bewustzijn het zogenaamde punt-moment. Volgens hem is het bewustzijn een voortdurende, snelle opeenvolging van een worden en verdwijnen van dergelijke bewustzijnsmomenten. Zodra een gedachte een gedachte is geworden, veroorzaakt het een andere gedachte en verdwijnt. De nieuwe gedachte veroorzaakt op zijn beurt weer een nieuwe gedachte alvorens te verdwijnen, enzovoorts.

Het Boeddhisme gaat ook in op de vraag waar kwade gedachten hun oorsprong vinden. De oorzaak van alle kwade gedachten is de zelfzuchtigheid van de mens, welke bestaat door een verlangen naar bestaan en zintuiglijk genot.

Alles is natuurlijk

Als we het leven en de leer van de Boeddha bestuderen zien we dat alles toegankelijk is voor iedereen. Er zijn geen geheime doctrines of leerstellingen. De gebeurtenissen welke plaatsvinden gedurende het leven van de Boeddha waren als een open boek zonder verborgen en geheimzinnige gebeurtenissen. Wat veel mensen als ‘bovennatuurlijke krachten’ beschouwen, zijn helemaal niet ‘boven’-natuurlijk maar natuurlijk, alleen de gewone man kan het niet vatten. Als alle dingen onderworpen zijn aan de natuurlijke wet van verandering, hoe kan men dan iets ‘boven’-natuurlijk noemen? Zelfs de geboorte, het leven en het verscheiden van de Boeddha vond plaats onder gewone omstandigheden. Hij leefde als iedere andere spirituele leraar.

Levensloop

De Boeddha wees op het ontwikkelingsproces van het leven: van dierlijk leven tot mens, van mens tot god, van god tot Brahma, en van Brahma tot Perfectie. Men kan zich ook van een nobel en zuiver leven direct ontwikkelen tot een perfect heilig leven. De omgekeerde volgorde is ook mogelijk, dat wil zeggen afdalend van menselijk naar dierlijk leven.

Gematigdheid

Iedere religie heeft een manier om het innerlijke ‘zelf’ tot ontwikkeling te brengen. Het voorkómen van uitersten zoals zelfmarteling enerzijds en mateloosheid in het bevredigen van de eigen behoeften anderzijds is in de sfeer van Boeddhistische zelf-ontwikkeling. De Middenweg is het voorkómen van beide extremen, onsterfelijkheid en vernietiging.

De Boeddha adviseerde mensen om altijd de middenweg te bewandelen. Veel mensen hebben echter de ware betekenis en bruikbaarheid van de nobele middenweg niet begrepen. De diepere betekenis van de nobele middenweg gaat overwegingen als juist gedrag, voorkómen van extremen en het aannemen van een gematigde manier van leven te boven. De diepere betekenis betreft het aanleren hoe onze menselijke zintuigen effectiever te gebruiken, zonder omjuist gebruik of misbruik. De ontwikkeling van de zintuigen is zowel voor onze eigen bescherming als die van anderen. Als dat bereikt wordt kunnen we allen in vrede en veiligheid leven. Alle religies zeggen dat we ons innerlijke ‘zelf’ tot ontwikkeling moeten brengen, maar ongelukkig genoeg doen veel mensen hun hele leven weinig anders dan het behagen van hun begeertes en het misbruiken van hun zintuigen om hun lusten te bevredigen. Uiteindelijk word de drang naar bevrediging zo intens, dat zij als een obsessie het leven gaat overheersen. Veel immorele praktijken, wrede daden, psychische afwijkingen, zenuwzinkingen,

ongezonde competitiedrang, spanningen en rusteloosheid – welke aan de orde van de dag zijn in de moderne maatschappij – zijn terug te voeren op deze ontevreden geest welke uit pure gewoonte zijn begeertes misbruikt. Vervolgens beginnen de vermogens van de zintuigen in verval te geraken, met als gevolg dat ziekten de menselijke organen aan gaan tasten. Dat is de prijs die de mens betaald voor het misbruiken of overwaarderen van zijn eigen zinnen. Als men in deze wereld teveel waarde hecht aan lichamelijke bevredigingen, heeft men geen tijd om zichzelf te vormen en voor te bereiden op het toekomstige leven of op de volgende wereld.

Zachtaardigheid

Volgens de Boeddha is het wreed en oneerlijk om levende wezens te doden, voor welk doel dan ook. Vele andere religieuze leraren hebben dit belangrijke aspect van sympathie verontachtzaamt. Het leven kapot maken van andere wezens bijvoorbeeld omdat wij ze lastig of hinderlijk vinden, is niet de oplossing voor hun lastig zijn. Eigenlijk zijn het de mensen die tot hinder en last zijn geworden voor alle andere levende wezens.

Het doel van het Boeddhisme is niet om bepaalde wilde fantasieën te scheppen – en ook niet om slechts onze emoties te plezieren of om te zwelgen in bepaalde wereldlijke behoeften. Het doel van het Boeddhisme is de mensheid te wijzen op de mogelijkheid het hoogste geluk te bereiken door een duidelijk begrip van leven en natuur.

De ware aard van het leven

De zin van het leven is niet eenduidig aan te wijzen, daar verschillende mensen verschillende interpretaties aan dit complexe vraagstuk geven. Het Boeddhistische gezichtspunt is, dat het doel van het leven eruit bestaat een oplossing te vinden voor alle problemen van het leven alsmede het bereiken van eeuwigdurend geluk. Medische wetenschap en technologie hebben nog geen enkele oplossing voor geestelijk lijden, frustraties en ontevredenheid in het leven. Hier kan het Boeddhisme uitkomst bieden door haar duidelijke leer: Lijden heeft een oorzaak, en Geluk ook.

Wat is wijsheid?

Het Boeddhisme stelt dat wijsheid is gebaseerd op juiste gedachten, juist begrip, het volbrengen van de universele wet en het ontwikkelen van inzicht. Inzicht betekent naast het zien van de waarheid ook het zien van het pad van gehele bevrijding van de toestand van ontevredenheid met het leven.

Daarom kan ware wijsheid niet worden gevonden in universiteiten of in laboratoria van wetenschappelijk onderzoek, zelfs niet op een plek van religieuze aanbidding zoals een tempel, synagoge, moskee of kerk, waar de mensen heen gaan om hun rites en rituelen te verrichten. Wijsheid bevindt zich in de geest zelf. Zodra ervaring, begrip, realisatie en zuivering volbracht zijn, dan zal deze wijsheid van de hoogste perfectie zich ontpoppen en openbaren. Het doel van het leven is het verkrijgen van deze wijsheid, die in het innerlijk ligt verborgen en in het innerlijk gevonden wordt. Slechts dan kan de mens zijn doel bereiken.

Door de geest te versterken en te zuiveren kan de mens de wereldse krachten die zijn vooruitgang in de weg staan overwinnen. Hierdoor zal hij een bovenwereldse staat van geluk bereiken waarin het kwaad geen macht meer heeft.

Een praktische methode

Er zijn filosofen die zeggen dat religie in strijd is met alles wat de mens uit persoonlijke ervaring kent. Als dat

waar is, dan behoort het Boeddhisme niet tot een dergelijk type religie, daar alles wat de Boeddha onderwees was gebaseerd op persoonlijke ervaring.

Veel filosofen en wetenschappers hebben zich uitsluitend gebaseerd op hun wereldse kennis en intellectuele vermogens. Aan hun intellectuele inspanningen danken we vele nieuwe ontdekkingen en inzichten. Maar zelfs met zulke intellectuele kennis is het moeilijk om de ware aard van verschijnselen te doorgronden zonder de eigen geest te zuiveren. Als we theoriën van geleerden bestuderen zullen we er enige waarheid in ontdekken. Maar veel van hun beweringen blijven droge overpeinzingen, omdat zij slechts hun intellect en hun voorstellingsvermogen gebruikten. De Boeddha gebruikte naast zijn hersens echter ook zijn hart, hij verbond zijn verfijnde intelligentie met compassie. Zodoende kon hij de wijsheid verwerven die nodig is om dingen in het juiste perspectief te zien en te begrijpen. Daarom is de leer van de Boeddha geen droge theorie, maar een praktische methode voor het oplossen van de problemen van de mens. Religie is bedoeld voor de ontwikkeling en emancipatie van alle levende wezens. Daarom moeten alle religies zich gezamenlijk inzetten om de leegte die wordt veroorzaakt door menselijke beperkingen, op te vullen met spirituele inzichten en morele training van het innerlijke zelf. Religie en ethiek zijn onafscheidbaar.

Staat religie de vooruitgang van de mens in de weg?

Er zijn veel wetenschappers en filosofen die religie afkeuren. Zij beweren dat religie de menselijke vooruitgang hindert en de mens misleidt, omdat haar belachelijke rituelen en bijgeloof de mensen onwetend houden van wetenschappelijke, ‘vaststaande’, feiten. Wanneer we hun definitie van religie bekijken, zien we echter dat het Boeddhisme daar niet onder valt. Vanuit intellectueel standpunt is het Boeddhisme duidelijk een wetenschappelijke religie die niet kan worden afgedaan als bijgeloof. Bovendien ontvouwde de Boeddha niet alleen de wereldse waarheid, maar ook de absolute spirituele waarheid. De Waarheid is eeuwige waarheid. Als een waarheid in de tijd verandert kan dat niet de Waarheid zijn. Daarom wordt de waarheid die door de Boeddha is ontvouwd de nobele waarheid genoemd – de onveranderlijke waarheid die ertoe leidt een nobel mens te worden. Er zal altijd een nobele, rechtschapen manier van leven zijn die sterk genoeg is om elke kritiek van wetenschap en intellect te weerstaan. In dit opzicht is de boodschap van de Boeddha onwankelbaar. Geleerden zullen deze manier van leven zeker respecteren, als men maar goed op de hoogte is van de leer van de Boeddha. Hoeveel verschillende religies er ook mogen bestaan, de leer van de Boeddha zal er altijd boven uit blijven steken als het nobele pad dat leidt tot het perfecte leven. De tand des tijds heeft immers geen vat op de nobele waarheid. De edele waarheid is evenmin persoonsgebonden.

Een liberale religie

Een punt dat de Boeddha altijd benadrukte, is het samen-leven en samen-werken met volgelingen van andere religies, zonder hun religieuze praktijken en overtuigingen te verstoren of belachelijk te maken. Een dergelijke liberale en begrijpende stijl van religie is zeer belangrijk als we op deze aarde in vrede willen samen-leven, in plaats van te vervallen tot religieuze vooroordelen, ruzies en conflicten. De Boeddha's boodschap van vrede en tolerantie is inderdaad opmerkelijk. Tolerantie is een verheven, prachtige deugd: zij is essentieel voor een vreedzaam samen-leven en samen-werken van verschillende volkeren, waar dan ook, wanneer dan ook.

Een religie van vrijheid

Vrijheid is een centraal punt voor volgelingen van de Boeddha. In feite hebben veel Boeddhisten dat zelf niet eens door. We hebben volledige vrijheid om zelf na te denken en te beoordelen of we iets verwerpen of

accepteren. We zijn niet verplicht iets uit naam van een geloof zonder meer te accepteren, of we daarbij nou denken aan de grootsheid van een bepaalde religieuze leraar of aan de woorden van heilige boeken en teksten, of eeuwenoude tradities. Boeddhisten hebben de vrijheid om na te denken over leerstellingen en tradities, en om deze te accepteren of verwerpen in overeenstemming met hun eigen overtuigingen. Boeddhisten zeggen nooit dat het hen verboden is dit of dat te doen, zij zeggen dat ze er voor kiezen iets liever niet te doen omdat het problemen, pijn, schade of andere vormen van disharmonie teweeg brengt. Omgekeerd verrichten ze geen goede daden omdat het Boeddhisme dat van hen vraagt, maar omdat ze zelf tot het inzicht zijn gekomen van de waarde en betekenis van goede daden voor het welzijn van henzelf en anderen.

Dit is een religie van persoonlijke vrijheid welke nimmer iets van het doen of laten van haar volgelingen aan banden legt, zolang hun handelen maar niet immoreel of schadelijk is. Het staat Boeddhisten volledig vrij hun familielevens in te richten zoals het hen goedgevoelt, indachtig de waardevolle basisprincipes van het Boeddhisme. Vanuit intellectueel oogpunt is het Boeddhisme ook een goudmijn, waarin het goed toeven is voor diepgaand onderzoek op het gebied van de psychologie, filosofie, natuurwetenschap en de universele wet. Boeddhisme bevat de grootste rijkdom voor de mensheid, namelijk de sleutel voor spirituele ontwikkeling en de bevrijding van ontevredenheid en onrust. Dat is de reden waarom het Boeddhisme al 2500 jaar lang in staat is mensen in alle delen van de wereld te overtuigen zonder de hulp van politieke of militaire krachten! Indertijd werden de leringen van de Boeddha beschouwd als een goodwill boodschap van vrede en harmonie, die de moeite waard is over de wereld verspreid te worden. Daarom hebben Boeddhisten hun religie zonder slag of stoot aan anderen kunnen introduceren, en is men hiervoor nimmer vervallen tot geweld of manipulatie.

De Boeddha predikte uit zijn eigen, persoonlijke ervaringen

Dit is de enige religie die haar uitleg en principes baseert op de menselijke ervaring, realisatie, wijsheid en verlichting van zijn grondlegger, en nooit op goddelijke openbaring of opgelegd gebod. Het beaamt dat de problemen van mensen begrepen moeten worden door andere mensen via eigen ervaringen en door het ontwikkelen van onbaatzuchtige deugden. Oplossingen voor deze problemen kunnen slechts worden gevonden na zuivering en ontwikkeling van de geest. Om deze reden zien sommige mensen Boeddhisme niet als religie maar als humanisme. Echter, humanisme ligt aan de basis van elke religie. De Boeddha introduceerde zichzelf niet als een bovennatuurlijke bevrijder. Volgens de Boeddha bestaat er geen bevrijder, want ieder moet zichzelf bevrijden.

Deze houding maakt het Boeddhisme de minst dogmatische van alle religies. De Boeddha gaf uitleg over de aard van lijden, de oorzaak van lijden, en oplossingen voor lijden. Ook vertelde hij over de aard van de gelukzaligheid die mensen ervaren zodra ze zichzelf hebben bevrijd van lijden. Krachten van buitenaf kunnen de mens nooit bevrijden; gelukzaligheid kan slechts worden bereikt als men er zelf moeite voor doet.

De drie eigenschappen

De drie eigenschappen van alles wat bestaat in dit universum worden duidelijk uitgelegd in het Boeddhisme. Het gaat om *Anicca*, d.i. de tijdelijkheid ('impermanentie') van alles, *Dhukka*, d.i. het lijden en de ontevredenheid en alles wat daarmee samenhangt, en *Anatta*, de zelf-loosheid of ziel-loosheid van alles (volgens de Boeddha bestaat er niet zoiets als een eeuwigdurende ziel). Dit drieluik is de meest opmerkelijke ontdekking van de Boeddha. Echter, door onwetendheid of beperkte intellectuele vermogens zijn slechts enkelen in staat deze edele en verheven leer te begrijpen.

De oorzaak van onze problemen

Een ander belangrijk aspect van deze religie is de uitleg van de grootste oorzaak van de problemen en het lijden van de mens. Volgens de Boeddha worden onze problemen in deze profane wereld veroorzaakt door sterke begeerten in onze geest. Er bestaan drie soorten begeertes: verlangen naar bestaan en worden (*bhava tanha*), een verlangen naar wereldse of lichamelijke behoeftenbevrediging (*kama tanha*), en een verlangen naar niet-bestaan (*vibhava tanha*). Deze drie verlangens zijn verantwoordelijk voor ons bestaan, onze wedergeboorte, en al die andere duizenden problemen en negatieve geestestoelstanden. Om de volledige betekenis van deze hunkeringen te begrijpen moet men ze nauwkeurig bestuderen, teneinde zichzelf te kunnen realiseren.

Wereldberoemde psychologen en filosofen hebben deze drie krachten ook geïnterpreteerd, maar zij gaven er andere namen aan. De Duitse filosoof en schrijver Arthur Schopenhauer (1788 – 1860) noemde ze sexualiteit, zelf-behoud en zelfmoord. De Oostenrijkse psycholoog Sigmund Freud (1856 – 1939) betitelde ze als libido, ego instinct en doodsinstant. De reeds genoemde Carl Gustav Jung, Freud's beroemde student, zei: "Al het creatieve komt voort uit het instinct". Zodoende steunen vele grote denkers de waarheid die door de Boeddha 25 eeuwen geleden werd ontvouwd, met dat verschil dat deze moderne denkers bij lange na niet zover doordenken als de Boeddha dat deed.

De oorzaak van lijden: vragen en antwoorden

In deze wereld neemt lijden een waaier van vormen aan, zoals dood, verval, zorgen, leed, verdriet, pijn, wanhoop, smart. De Boeddha wees erop dat geboorte (*jati*) ten grondslag ligt aan lijden. Als er geen geboorte is, is er geen ruimte voor lijden.

Vraag: Waarom is er geboorte?

Antwoord: Het onderbewuste proces van het (willen) worden van een combinatie van geest en lichaam (*Narna-rupa*) (*bhava*) veroorzaakt geboorte. Met andere woorden, waar *bhava* is, is geboorte.

Vraag: Wat initieert het proces dat leidt tot de combinatie van lichaam en geest?

Antwoord: Verlangen (*upadana*) leidt tot het ontstaan van een bepaalde karmische toestand welke leidt tot de lichaam-geest combinatie.

Vraag: Wat leidt tot gehechtheid?

Antwoord: Verlangen (*tanha*) leidt tot gehechtheid.

Vraag: Wat veroorzaakt verlangen?

Antwoord: Verlangen wordt veroorzaakt door gevoelens (*vedana*).

Vraag: Wat veroorzaakt gevoelens?

Antwoord: Het contact tussen zintuig (eigenlijk: subject) en waargenomen object veroorzaakt gevoelens.

Vraag: Waarom is er zulk contact?

Antwoord: De zes zintuigen (*salayatana*) zijn de oorzaak van dat contact.

Vraag: Wat brengt de zes zintuigen voort?

Antwoord: De zes zintuigen zijn gefundeerd op psycho-fysiologische combinaties (*nama-rupa*).

Vraag: Hoe komen deze psycho-fysiologische combinaties tot stand?

Antwoord: Zij komen tot stand door het inactieve of het passieve bewustzijn (*vinnana* of *vipaha citta*).

Vraag: Wat is passief bewustzijn?

Antwoord: Passief bewustzijn is het product van latente karmische energieën (*sankhara*).

Vraag: Waar komt die karmische energie vandaan?

Antwoord: Het verschijnen van karmische energie hangt af van onwetendheid (*avijja*), d.i. het niet doorzien van de Vier Nobele Waarheden, welke een aspects is van *tanha*.

Zodoende lijkt het dat *avijja*, onwetendheid, ten grondslag ligt aan het proces van geboorte ofwel originatie. Dit begin moet echter niet worden gezien als de *prima causa* (de eerste oorzaak), een metafysische oorzaak of een kosmisch principe. Het moet worden gezien als voorwaarde voor deze ontwikkeling. In afhankelijkheid van het een, kan het ander ontstaan. Deze voorwaarde wordt *paticca samuppada* genoemd, in het Engels 'dependent co-arising'. Er ontstaat een cyclus van geboorte, dood en wedergeboorte, die *bhava cakka* genoemd wordt, de cyclus van het bestaan. Deze opeenvolging van cycli komt tot uitdrukking in het Wiel der Waarheid, of Wiel der Wet. Deze bevat twaalf spaken, waaronder karmische energie en onwetendheid. De spaken dragen bij aan de stevigheid van het wiel, met andere woorden, de spaken zijn de twaalf negativa die ontstegen moeten worden om bevrijding te kunnen bereiken. Om deze bevrijding te bereiken, begaat men het Edele Achtvoudige Pad, namelijk: juist begrip, juiste gedachten, juiste spraak, juist handelen, juiste wijze van levensonderhoud, juiste inspanning, juiste indachtigheid, en juiste concentratie. Hierdoor kan het Wiel uiteindelijk tot stilstand worden gebracht.

Verder staan de spaken van het Wiel in verbinding met verleden, heden en toekomst. Aangaande een vorig leven vinden we de invloed van onwetendheid en karmische energieën. In de context van het heden treffen we reagerende vormen van bewustzijn, psychofysiologische combinaties, de zes zintuigen, contact, waarneming, begeerte, gehechtheid, vorming van karmische energieën. In de toekomst zien we wedergeboorte en lijden. Zodoende is de cyclus van bestaan gekoppeld aan heden, verleden en toekomst: het gaat door en door, totdat men de waarheid ziet en het wiel tot stilstand probeert te brengen.

We zien hier een korte introductie tot een religie met ware religieuze principes die kunnen worden nageleefd zonder de essenties en principes te veranderen, wanneer dan ook, waar dan ook, onder welke omstandigheden dan ook. Echter, het vermogen van de mensen om deze religieuze ideeën op waarde te schatten zou wel eens af kunnen nemen met de tijd. Het is niet onwaarschijnlijk dat mensen het steeds moeilijker zullen vinden deze principes na te leven in een bedorven maatschappij. Maar de waarde van deze verheven discipline zal onaangetast blijven, en tot lichtend voorbeeld zijn voor mensen die haar begrijpen. Hopelijk geeft de inhoud van dit boekje een antwoord op de vraag die aan het begin werd gesteld, "Waarom Boeddhisme?" – en waarom het Boeddhisme zo nodig is in het huidige tijdsgewricht van snel toenemende interculturele en interreligieuze contacten.